

Systematika a koherencia vývoja právnej úpravy rezervovaných deliktov týkajúcich sa sexuálneho zneužívania v kánonickom práve

Veronika Pétiová



This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

Author

JUDr. ICLic. Mgr. Veronika Pétiová,
PhD. et PhD.
Comenius University in Bratislava,
Faculty of Law
veronika.petiova@flaw.uniba.sk

Cite

PÉTIOVÁ, Veronika. Systematika a koherencia vývoja právnej úpravy rezervovaných deliktov týkajúcich sa sexuálneho zneužívania v kánonickom práve. In *Historia et theoria iuris*, 2025, roč. 17, č. 1, s. 37 – 42.

DOI:

<https://doi.org/10.46282/hti.2025.17.1.1067>

Financované EÚ NextGenerationEU prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR v rámci projektu č. 09I03-03-V05-00012.

Abstract:

PÉTIOVÁ, Veronika: Systematics and Coherence in the Development of Legal Regulation of Reserved Delicts in the Area of Sexual Abuse in Canon Law

Over the past fifteen years, few areas of penal canon law have developed as intensively as the issue of delicts reserved to the Apostolic See, particularly in the area of combating sexual abuse. It is precisely because of this dynamic legal regulation that we encounter questions of systematicity and clarity in its application in practice. This article will focus on specific aspects that may cause problems of interpretation and application.

Keywords

reserved delict, sexual abuse, Pascite gregem Dei, Vos estis lux mundi, Apostolic See

1 ÚVOD

Už niekoľko dní po smrti pápeža Františka sa začali v médiách objavovať hodnotenia jeho pontifikátu. Niektoré z nich boli viac kritické ako iné, ale väčšinou sa v oblasti pozitív objavovala oblasť riešenia problému sexuálneho zneužívania v Cirkvi.

Pápež František sa tejto oblasti venoval nielen pastoračne, ale vykonal veľa zmien aj v oblasti trestného kánonického práva. Nadviazal a značne prehĺbil reformy, ktoré začali jeho dvaja predchodcovia na pápežskom stolci. Významnou jej aj jeho komplexná reforma trestného kánonického práva, ktorá zasiahla celú oblasť rezervovaných deliktov, nielen tých z nich, ktoré sa týkajú sexuálneho zneužívania. Niekedy však dynamickosť zmien v kódexových ako aj mimokódexových trestných normách spôsobila to, že v aplikačnej praxi narážame na problémy súvisiace so systematickosťou a prehľadnosťou tejto právnej úpravy.

2 HISTORICKÝ VÝVOJ PRÁVNEJ ÚPRAVY REZERVOVANÝCH DELIKTOV

Už Kódex kánonického práva promulgovaný pápežom Benediktom XV. v roku 1917 uznával existenciu viacerých deliktov vyhradených do výlučnej kompetencie Posvätnej kongregácie posvätného officia, ktorá sa ako súdny tribunál riadila svojím vlastným právom.¹ Následne o pár rokov po promulgácii prvého Kódexu kánonického práva v roku 1922 Posvätné officium vydalo inštrukciu *Crimen Sollicitationis*, ktorá poskytla diecézám a diecéznym tribunálom podrobné inštrukcie o procedúrach, ktoré treba dodržať pri riešení deliktu navádzania na hriech proti VI. prikázaniu počas vysluhovania sviatosti pokánia.² Normy vydané v roku 1922 boli aktualizáciou apoštolskej konštitúcie *Sacramentorum Poenitentiae* promulgovanej pápežom Benediktom XIV. v roku 1741 vo svetle Kódexu kánonického práva z roku 1917. Táto inštrukcia zahŕňala aj krátku časť o ďalšom kánonickom delikte: *crimen pessimum*, ktorý súvisel s homosexuálnym správaním sa klerikov.³ Nanovo bola táto inštrukcia vydaná pápežom Jánom XXIII. v roku 1962 s dodatkom týkajúcim sa rehoľných kňazov.

Inštrukcia *Crimen sollicitationis* nikdy nemala predstavovať úplnú politiku Katolíckej cirkvi ohľadom nevhodného sexuálneho správania klerikov. Bola primárne určená na riešenie špecifických prípadov deliktov páchaných pri vysluhovaní sviatosti pokánia. Potreba komplexnej právnej úpravy sa objavila až neskôr.⁴

Istý počet prípadov týkajúcich sa nemorálneho sexuálneho správania sa kléru voči maloletým bol po Druhom vatikánskom koncile odovzdaný Kongregácii pre náuku viery. Niektoré z týchto prípadov boli spojené so zneužitím sviatosti pokánia. Zatiaľ čo iné, boli postúpené ako žiadosti o dišpenz od záväzkov vyplývajúcich z klerického stavu, vrátane záväzku celibátu (niekedy označované ako „laicizácia“), ktoré mala do roku 1989 v kompetencii Kongregácia pre náuku viery. Od r. 1989 do 2005 bola kompetencia na tento dišpenz udelená Kongregácii pre Boží kult a disciplínu sviatostí; od roku 2005 sa týmito prípadmi zaoberá Kongregácia pre klerikov, dnes Dikastérium pre klerikov.⁵

Samotný Kódex kánonického práva z roku 1983 uvádzal minimálny zoznam rezervovaných deliktov. Nezahŕňal sexuálne zneužívanie ako delikt rezervovaný Apoštolskému stolcu. Podľa neho delikt proti VI. prikázaniu desatora, ktorý spáchal klerik

¹ Porovnaj kán. 1555 CIC 1917.

² Porovnaj TERRÁNEO. La instrucción Crimen sollicitationis (1922): La competencia del Santo Oficio en delitos de naturaleza sexual cometidos por clérigos. In *Ius Canonicum*, 2022, č. 62, s. 801.

³ Porovnaj CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE. Introduzione storica alle norme „Sacramentorum sanctitatis tutela“. In *vatican.va* [online]. Dostupné na internete: <https://www.vatican.va/resources/resources_introd-storica_it.html> [cit. 2025-04-23].

⁴ Porovnaj CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE. Introduzione storica alle norme „Sacramentorum sanctitatis tutela“. In *vatican.va* [online]. Dostupné na internete: <https://www.vatican.va/resources/resources_introd-storica_it.html> [cit. 2025-04-23].

⁵ Porovnaj NAVARRO. La dimissione dallo stato clericale in via amministrativa. In *Ius ecclesiae*, 2012, č. 3, s. 609.

s použitím násilia alebo vyhrážok, alebo verejne, alebo s osobou mladšou ako šesťnásťročnou, mal byť potrestaný spravodlivými trestami nevynímajúc v prípade potreby prepustenie z klerického stavu.⁶ Klerici boli súdení v diecézach, pričom odvolania voči súdnym rozsudkom bolo možné podávať na Rímsku rotu a administratívne rekurzy voči trestným dekrétom na Kongregáciu pre klerikov.⁷

3 ZMENY PO VYDANÍ *SACRAMENTORUM SANCTITATIS TUTELA* V ROKU 2001

V roku 2001 Ján Pavol II. vydal Apoštolský list vo forme *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*. Tým v prípadoch sexuálneho zneužívania zvýšil vekovú hranicu pre obeť na osemnásť rokov oproti Kódexu kánonického práva a vyčlenil ich ako *delicta graviora* s výlučnou kompetenciou Kongregácie pre náuku viery súdiť tieto delikty.

Deväť rokov po promulgovaní *motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela* považovala Kongregácia pre náuku viery za nevyhnutné navrhnúť isté úpravy týchto noriem, pričom nešlo o modifikáciu textu ako celku, ale iba niektorých jeho častí, s cieľom zlepšiť aplikáciu týchto noriem. Následne pápež Benedikt XVI. 21. mája 2010 schválil túto úpravu navrhovanú Kongregáciou pre náuku viery a nariadil promulgáciu revidovaných noriem. V porovnaní s predchádzajúcou právnou úpravou sa na tú istú úroveň ako maloletá osoba pod osemnásť rokov ustanovila aj osoba, ktorá má trvale zníženú schopnosť používať rozum,⁸ bez ohľadu na jej fyzický vek.⁹ Ako ďalší delikt bola pridaná pedopornografia, ktorá bola definovaná ako nadobudnutie alebo držanie alebo šírenie pornografických obrázkov osôb mladších ako štrnásť rokov¹⁰ s úmyslom smilstva klerikom, akokoľvek a akýmkoľvek prostriedkami. Bola predĺžená aj premlčacia lehota z desať na dvadsať rokov oproti predchádzajúcej právnej úprave, pričom v prípade sexuálneho zneužívania maloletého začala plynúť, až keď dosiahol plnoletosť.

Počas pontifikátov Jána Pavla II. a Benedikta XVI. vydaním a revidovaním noriem *Sacramentorum sanctitatis tutela* bola oblasť rezervovaných deliktov problematická čo do aplikácie iba v prípadoch niektorých deliktov. Išlo o situácie, ktoré vo vnútornom boli v kompetencii Apoštolskej penitenciárie a vo vonkajšom fóre v kompetencii Kongregácie pre náuku viery. Pri deliktach týkajúcich sa sexuálneho zneužívania maloletých bolo primárne potrebné brať do úvahy kedy bol skutok spáchaný, aby bol posudzovaný podľa noriem, ktoré boli platné v čase jeho spáchania.

⁶ Porovnaj kán. 1395 § 2, CIC 1983 v pôvodnom znení.

⁷ Porovnaj CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE. Introduzione storica alle norme „Sacramentorum sanctitatis tutela“. In *vatican.va* [online]. Dostupné na internete: <https://www.vatican.va/resources/resources_introd-storica_it.html> [cit. 2025-04-23].

⁸ Je potrebné rozlišovať medzi kán. 99 CIC 1983 („*Quicumque usu rationis habitu caret, censetur non habere usum rationis*“), ktorý označuje osobu, ktorej trvalo chýba schopnosť používať rozum, a dikciou normy *Sacramentorum sanctitatis tutela* (2010), čl. 6 § 1, 1° („*cum ... persona quae imperfecto rationis usu habitu pollet*“), ktorá sa vzťahuje na osobu s trvale zníženou schopnosťou používať rozum.

⁹ Porovnaj CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE. *Sacramentorum sanctitatis tutela* 2001, čl. 4. In *Acta Apostolicae Sedis*, 2001, roč. 93, s. 737 – 739; CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE. Reskript ex Audientia revidujúci *Sacramentorum sanctitatis tutela* z roku 2001. 6 § 1, bod 1. In *Acta Apostolicae Sedis*, 2010, roč. 102, s. 419 – 430.

¹⁰ V roku 2019 bola táto veková hranica zvýšená na osemnásť rokov. Bližšie pozri SEGRETARIO DI STATO. Reskript ex Audientia z 3. decembra 2019. In *vatican.va* [online]. Dostupné na internete: <https://www.vatican.va/roman_curia/secretariat_state/2019/documents/rc-seg-st-20191203_rescriptum_it.html> [cit. 2025-05-01].

4 REFORMNÉ ZÁSAHY POČAS PONTIFIKÁTU PÁPEŽA FRANTIŠKA

Najdynamickejšia právna úprava v tejto oblasti sa udiala počas pontifikátu pápeža Františka. Najprv v roku 2016 vydaním Apoštolského listu vo forme *motu proprio* *Come una madre amorevole*¹¹, upravil možnosť potrestať odvolaním ordinárov, ktorí sa dopustia vážneho nedostatku starostlivosti v prípadoch sexuálneho zneužívania. Následne v roku 2019 bolo po prvý krát publikované *motu proprio* *Vos estis lux mundi*, ktoré upravovalo aj páchanie sexuálneho zneužívania členmi inštitútov zasväteného života alebo spoločností apoštolského života. Zaviedla sa ním ohlasovacia povinnosť pre klerikov a členov inštitútov zasväteného života alebo spoločností apoštolského života s výnimkou informácii viazaných svedeckým tajomstvom a situácii uvedených v kán. 1548 § 2 CIC. Pričom bola uzákonená povinnosť vytvoriť vnútorné systémy na nahlasovanie takýchto činov. Ordinári na základe týchto noriem mohli byť súdení nielen, keď sa sami dopustili zneužívania, ale aj keď ho kryli. Kategórie obetí boli rozšírené o tzv. zraniteľných dospelých.¹² Sexuálne zneužívanie zraniteľných dospelých však nebolo a nie je rezervovaným deliktom, preto tieto situácie ostávajú v kompetencii ordinárov. Potvrdilo to aj Vademecum Kongregácie pre náuku viery, vydané v roku 2020 po prvý krát.¹³

V roku 2021 bola pápežom Františkom zreformovaná VI. kniha Kódexu kánonického práva. Revidované normy jednoznačne stanovujú, že klerik, ktorý spácha sexuálne delikty voči maloletým (do 18 rokov), osobám, ktoré majú trvale zníženú schopnosť používať rozum, alebo takým, ktorým právo priznáva rovnakú ochranu, t.j. zraniteľným dospelým, podlieha prísnyim kánonickým sankciám, vrátane prepustenia z klerického stavu. Okrem klerikov sa týchto trestných činov môže dopustiť aj člen inštitútu zasväteného života alebo spoločnosti apoštolského života a ktorýkoľvek veriaci, ktorý má nejakú vážnosť alebo zastáva úrad alebo službu v Cirkvi.¹⁴ Text CIC priamo nerozlišuje, kedy je tento delikt rezervovaný Apoštolskému stolcu a kedy nie.

Zároveň delikt pedopornografie, ktorý predtým nebol vôbec upravený v CIC bol rozdelený do dvoch skutkových podstat. V prípade získavania, prechovávaní, ukazovania alebo šírenia akýmkoľvek spôsobom a akýmkoľvek nástrojom pornografických obrázkov maloletých alebo osôb, ktoré majú trvale zníženú schopnosť používať rozum táto norma rozširuje text *Sacramentorum sanctitatis tutela* z roku 2010, ktoré trestalo iba nadobudnutie alebo držanie alebo šírenie pornografických obrázkov osôb mladších ako štrnásť rokov s úmyslom smilstva klerikmi. Pridaná je skutková podstata nahovárania alebo navádzania maloletej osoby alebo osoby, ktorá trvalo nie schopná používať rozum alebo osoby, ktorej právo priznáva rovnakú ochranu aby sa pornograficky odhaľovala alebo sa zúčastňovala na pornografických predstaveniach, skutočných alebo simulovaných. Táto skutková podstata však nebola prebratá do noriem *Sacramentorum sanctitatis tutela*, ktoré boli revidované v tom istom roku ako VI. kniha Kódexu kánonického práva.

Revidované normy *Sacramentorum sanctitatis tutela* okrem toho zaviedli možnosť úplného zrušenia premlčacej lehoty v konkrétnom prípade, priamo aj definovali, že

¹¹ FRANCESCO. *Come una madre amorevole*. In *Acta Apostolicae Sedis*, 2016, roč. 108, s. 715 – 717.

¹² Porovnaj FRANCESCO. *Vos estis lux mundi*. In *Acta Apostolicae Sedis*, 2019, roč. 111, s. 823 – 832.

¹³ Porovnaj CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE. Vademecum o niektorých bodoch postupu pri riešení prípadov sexuálneho zneužívania maloletých spáchaného klerikmi zo dňa 16. júla 2020, čl. 5. In *press.vatican.va* [online]. Dostupné na internete: <<https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2020/07/16/0386/00874.html>> [cit. 2025-04-24].

¹⁴ Porovnaj kán. 1398 CIC 1983.

neznalosť alebo omyl páchatel'a o veku maloletého nepredstavuje poľahčujúcu alebo vylučujúcu okolnosť. V prípadoch pedopornografie sa trestá aj vystavovanie pornografických snímok a to nielen za účelom žiadostivosti ale po novom aj zisku, a to akýmkoľvek spôsobom a akýmkoľvek prostriedkami.¹⁵ Keďže *motu proprio Vos estis lux mundi* bolo v roku 2019 vydané *ad experimentum*, tak 2023 vstúpilo do platnosti na trvalo s niekoľkými zmenami. Taktiež v roku 2022 bolo Dikastériom pre náuku viery vydané *Vademecum* o niektorých procesných otázkach pri riešení prípadov sexuálneho zneužívania maloletých spáchaných klerikmi. Ide o druhé prepracované vydanie dokumentu z roku 2020, preto sa označuje ako *Vademecum* 2.0.

5 PROBLEMATIKA KOHERENCIE PRÁVNEJ ÚPRAVY

Aj keď prešlo niekoľko rokov od prijatia nových právnych noriem, stále existujú problémy s koherenciou právnej úpravy. Dokumenty ako *Sacramentorum sanctitatis tutela* a *Vos estis lux mundi* sa zameriavajú na riešenie sexuálnych deliktov v rôznych oblastiach, ale často vznikajú otázky o tom, ktoré normy sú aplikovateľné v konkrétnych prípadoch. Okrem toho niektoré dokumenty, napríklad *Vos estis lux mundi*, upravujú prípady deliktov spáchaných členmi inštitútov zasväteného života a spoločností apoštolského života, ale tieto delikty nie sú v rámci Kódexu kánonického práva výslovne označené za rezervované. Tieto problémy, ako aj zmeny v právnej úprave, zdôrazňujú potrebu systematizácie a jasného vymedzenia kompetencií, ako aj stanovenia jednotného právneho rámca, ktorý by poskytoval právnu istotu a zlepšil aplikáciu týchto noriem na diecéznej úrovni.

6 ZÁVER

Vývoj právnej úpravy sexuálneho zneužívania v Katolíckej cirkvi, od vydania *Sacramentorum sanctitatis tutela* v roku 2001 až po revidovaný Kódex kánonického práva a ďalšie reformy v priebehu pontifikátu pápeža Františka, zaznamenal významné kroky smerom k ochrane maloletých a zraniteľných osôb. Reformy posilnili právnu zodpovednosť a stanovili prísnejšie tresty. Avšak naďalej pretrvávajú výzvy v oblasti koherencie právnej úpravy, čo si vyžaduje ďalší vývoj a zlepšenie systematizácie v tejto oblasti. Následný vývoj by mal smerovať k zosúladeniu právnych noriem a zabezpečeniu ich efektívnej aplikácie.

ZOZNAM POUŽITÝCH PRAMEŇOV A LITERATÚRY

Právne predpisy

Codex Iuris Canonici auctoritate Benedicti PP. XV promulgates. In *Acta Apostolicae Sedis*, 1917, roč. 9, č. 2, s. 1 – 594.

Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgates. In *Acta Apostolicae Sedis*, 1983, roč. 75, č. 2, s. 1 – 317.

¹⁵ Porovnaj AUSTIN. *Sacramentorum sanctitatis tutela- tabellae comparativae*. In *iuscangreg.it* [online]. Dostupné na internete: <<https://www.iuscangreg.it/pdf/DDF%202022%20-%20Vademecum%20-%20Tabellae%20comparativae.pdf>> [cit. 2025-04-24].

Monografie, štúdie a články

- AUSTIN, Brian Thomas. Sacramentorum sanctitatis tutela- tabellae comparativae. In *iuscangreg.it* [online]. Dostupné na internete: <<https://www.iuscangreg.it/pdf/DDF%202022%20-%20Vademecum%20-%20Tabellae%20comparativae.pdf>> [cit. 2025-04-24].
- CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE. Introduzione storica alle norme „Sacramentorum sanctitatis tutela“. In *vatican.va* [online]. Dostupné na internete: <https://www.vatican.va/resources/resources/introd-storica_it.html> [cit. 2025-04-23].
- CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE. Reskript ex Audientia revidujúci Sacramentorum sanctitatis tutela z roku 2001. 6 § 1, bod 1. In *Acta Apostolicae Sedis*, 2010, roč. 102, s. 419 – 430.
- CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE. Sacramentorum sanctitatis tutela 2001. In *Acta Apostolicae Sedis*, 2001, roč. 93, s. 737 – 739.
- CONGREGAZIONE PER LA DOTTRINA DELLA FEDE. Vademecum o niektorých bodoch postupu pri riešení prípadov sexuálneho zneužívania maloletých spáchaného klerikmi zo dňa 16. júla 2020, čl. 5. In *press.vatican.va* [online]. Dostupné na internete: <<https://press.vatican.va/content/salastampa/it/bollettino/pubblico/2020/07/16/0386/00874.html>> [cit. 2025-04-24].
- FRANCESCO. Come una madre amorevole. In *Acta Apostolicae Sedis*, 2016, roč. 108, s. 715 – 717.
- FRANCESCO. Vos estis lux mundi. In *Acta Apostolicae Sedis*, 2019, roč. 111, s. 823 – 832.
- NAVARRO, Luis. La dimissione dallo stato clericale in via amministrativa. In *Ius ecclesiae*, 2012, č. 3, s. 609 – 624.
- SEGRETARIO DI STATO. Reskript ex Audientia z 3. decembra 2019. In *vatican.va* [online]. Dostupné na internete: <https://www.vatican.va/roman_curia/secretariat_state/2019/documents/rc-seg-st-20191203_rescriptum_it.html> [cit. 2025-05-01].
- TERRÁNEO, Sebastián. La instrucción Crimen sollicitationis (1922): La competencia del Santo Oficio en delitos de naturaleza sexual cometidos por clérigos. In *Ius Canonicum*, 2022, č. 62, s. 799 – 836.